

**Комунальний загальноосвітній навчальний заклад
«Чернівецький обласний навчально – реабілітаційний центр №1»**

**Корекційно-
педагогічна робота
з дітьми
дошкільного віку
зі складними
порушеннями
розвитку**

доповідь на педагогічні раді

**Сурдопедагог:
Вітровчак О.С.**

2016 р.

Дошкільне дитинство – надзвичайно важливий період розвитку людини. Це період життя, в якому закладається підґрунтя, фундамент особистої активності, особистісних якостей і властивостей, цінностей, що визначають майбутнє життя. Це особливий етап розвитку людини, що передує дорослості, що характеризується інтенсивним розвитком організму і формуванням вищих психічних функцій та процесів.

Костянтин Ушинський (1824 — 1870), стверджував, **що характер людини формується в перші роки її життя і те, що «лягає» на характер у ці роки, стає її другою вдачею.** Все, що вона засвоює згодом, не має такої глибини, як те, що засвоєне у дитячі роки.

Як зауважував український педагог Василь Сухомлинський (1918—1970), дитинство — **це не підготовка до майбутнього життя, а справжнє, яскраве, самобутнє, неповторне життя.** Від того, яким воно було, хто супроводжував дитину в дитячі роки, що увібрали її розум і серце з навколишнього світу, залежать якості її як особистості. Бо кожен людський рису природа закладає, а не відшліфовує. Відшліфовувати їх належить батькам, педагогам, суспільству.

Протягом перших шести-семи років життя дитина розвивається надзвичайно стрімко, наслідком чого є грандіозні зміни у її фізичному і психічному розвитку.

Головний принцип виховання в дитячому садку – не заважати дитині, а допомагати, розвивати все краще, що дала їй природа.

Покликання педагога полягає у створенні умов для розвитку кожної дитини з урахуванням її можливостей. За повноцінне існування кожної дитини з складними порушеннями розвитку можна і потрібно боротися. Для цього і існує наш навчально-реабілітаційний центр та наше дошкільне відділення. Тут створені умови для різнобічного розвитку дитини та корекції порушень з раннього віку до вступу в школу.

Наші дошкільнята – це передусім дітки з порушенням слуху. Проте, саме в нашій групі займаються малюки зі складними порушеннями психічного та фізичного розвитку.

В групі займаються діти з порушенням слуху (1 дитина), з порушенням слуху та порушенням опорно-рухового апарату – дитячий церебральний параліч (ДЦП) (2 дитини), з порушенням слуху та проявами артизму (2 дитини), з порушенням зору та проявом артизму (1 дитина), з проявом артизму (1 дитина) – змінний контингент, котра відвідує дошкільний заклад один тиждень в місяць.

Займаємося за програмами:

- програма розвитку дітей дошкільного віку зі зниженим слухом «Стежки у світ»;
- програма розвитку глухих дітей дошкільного віку /за редакцією К.В.Луцько/;
- програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років «Дитина» наук. кер. Проскура О. В. і т. д.

В навчально-виховному процесі велику увагу приділяю корекційно-педагогічній роботі. Корекційна робота — це діяльність, спрямована на поліпшення процесів розвитку і соціалізації дитини, послаблення або подолання психофізичних вад дітей у процесі їх навчання і виховання з метою максимально можливого розвитку їхньої особистості та підготовки до самостійного життя. Постійно працюю над формуванням життєвої компетентності та здорового способу життя вихованців, розвитком мови і мовлення, реабілітацією слуху та корекцією звуків, соціальною адаптацією дитини. Основними напрямками роботи є:

- навчити дітей мовленню;
- допомогти оволодіти мовою суспільства;
- відкрити кожній дитині світ в якому вона живе;
- позитивно впливати на емоційну та пізнавальну сфери особистості.

На заняттях з розвитку мови та мовлення увесь процес корекційно-педагогічної роботи спрямований на розвиток мовної компетентності, формування мови як засобу спілкування та пізнання оточуючого світу, збагачення словникового запасу. Мовний розвиток дітей забезпечується в різних умовах: в побуті, під час проведення режимних моментів, у процесі різних видів дитячої діяльності, на заняттях, у родині. Діти з вадами слуху вправно користуються жестовою мовою та усно-дактильним мовленням, добре зчитують з губ, спряжено промовляють слова, словосполучення, речення.

Важливі корекційні завдання ставляться на заняттях з розвитку слухового сприймання та формування вимови, метою яких є формування і розвиток у дітей з порушеннями слуху навичок сприймання і відтворення усного мовлення. Розвиток слухового сприймання передбачає максимальний розвиток залишків слуху в процесі використання індивідуальних слухових апаратів; розширює сенсорну базу для сприймання звуків оточуючого світу та орієнтування в ньому. На заняттях систематично проводжу вправи на розвиток дихання – „Задуй свічку”, „Запашна квітка”, „Кораблик”, „Забий м'яч у ворота” та інші; артикуляційні вправи для губ та язика: „Лопаточка”, „Чашечка”, „Смачне варення”, „Маляр” та інші.

Корекційно-педагогічний зміст дошкільної освіти дітей з порушеннями опорно-рухового апарату побудовано на принципах особистісно орієнтованої взаємодії дорослих і дітей, яка має забезпечувати:

- зміцнення фізичного і психічного здоров'я дітей, їх корекційний розвиток;
- емоційне благополуччя кожної дитини;
- пізнавальний розвиток дитини;
- створення умов для розвитку особистості;
- формування уявлень про загальнолюдські цінності;
- взаємодію з сім'єю з метою оптимізації навчально-виховного процесу.

Мета корекційного-педагогічного навчання і виховання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату у нашому дошкільному закладі – це всебічний розвиток дитини у відповідності з її можливостями і максимальна адаптація до навколишньої дійсності з метою подальшого шкільного навчання.

Важливим психолого-педагогічним корекційно-розвивальним завданням у ранньому, а також молодшому та старшому дошкільному віці виступає розвиток довільних рухів, дрібної моторики рук. Формування дрібної моторики видається надзвичайно важливим у світлі оволодіння дітьми з порушеннями опорно-рухового апарату навичками самообслуговування, предметної, ігрової, трудової, навчальної діяльності. У процесі формування дрібної моторики розвивається просторове сприймання, довільна увага, пам'ять, мислення, уява, мовлення, тобто активізується вся психічна діяльність дитини.

Вся робота з дошкільниками повинна бути побудована таким чином, щоб дитина не сприймала себе хворою або особливою, а відчувала себе рівноправним членом колективу, суспільства. Розвиток психічних і рухових функцій слід здійснювати ненав'язливо у тих видах діяльності, з яких складається звичайне життя дитини. Необхідно також створювати умови для того, щоб вона невимушено тренувалась, а сам процес тренування і його результат приносили задоволення.

На заняттях систематично використовую різні види робіт, що спрямовані на розвиток дрібної моторики рук – робота з пластиліном, малювання, аплікація, робота з пазлами, ігри „Збери картинку”. Пальчикова гімнастика – діти із задоволенням і радістю спостерігають за тим, як їх пальчики з легкістю перетворюються на тварин, різні речі та явища. Попри те, що грати з пальчиками цікаво і весело, ці вправи мають величезний вплив на загальний розвиток дитини, а саме:

- розвивають координацію рухів, дрібну моторику рук;
- розвивають пам'ять, уяву та інші довільні когнітивні процеси;

- підвищують функціональну активність мозку;
- усувають емоційну напругу, підтримують життєвий тонус.

Перед школою заняттям пальчикової гімнастики приділяється велику увагу. Адже це вправи спрямовані на розвиток спритності кожного пальчика і зняття скутості рухів кисті руки. Це потрібно для того, щоб дитина добре відчувала ручку або олівець, коли вона починає освоювати премудрості правопису. Всі ці навички знадобляться дитині в початкових класах, де також тривають пальчикові п'ятихвилинки для зняття напруги під час письма.

На кожному занятті однією з складових є динамічні паузи, де використовую комплекс фізичних вправ посильних для дітей з ДЦП. Організація дитячої життєдіяльності передбачає рухову активність: це й проведення ранкової гімнастики, фізкультурних занять, ігрових вправ та рухливих ігор під час прогулянок, загартовування. Наші дітки з порушенням опорно-рухового апарату систематично відвідують курси масажу, на базі нашого реабілітаційного центру, заняття з ЛФК.

Корекційно-педагогічна робота з дітьми з порушеннями зору в навчально-виховному процесі передбачає розвиток процесів компенсації, виправлення і відновлення порушених функцій, згладжування недоліків пізнавальної діяльності.

Велике значення в сприйнятті і пізнанні навколишнього середовища в дітей з порушенням зору має дотик, що допомагає визначати форму, розміри предмета. Поряд з дотиком великого значення набуває слух. За допомогою звуків діти з порушеннями зору можуть визначати предметні і просторові властивості навколишнього середовища.

Отже, корекційно-педагогічна робота з дітьми з порушеннями зору спрямована на гармонійний розвиток дитини в тій мірі, у якій це дозволяє

зробити рівень порушення зору в кожному окремому випадку, а також психологічний і фізичний розвиток дитини.

В роботі з такими дітками наголос слід робити на розвиток самообслуговування і побутових навичок. Необхідно детально знайомити дітей з розташуванням предметів і матеріалів у класі. Діти з порушеним зором значною мірою спираються на інформацію від інших органів чуття.

Тому завдання педагога в навчальному закладі – розвивати потенційні можливості, компенсаторні механізми організму, навчити дитину самостійно пізнавати навколишній світ та користуватися збереженими аналізаторами, накопиченим досвідом, знаннями. Труднощі слабозорих дітей в пізнавальній діяльності пов'язані з недостатнім оволодінням моторикою власного тіла, орієнтуванням у малому та великому просторі. До того ж, вони не в змозі самостійно організувати не тільки свою пізнавальну, навчальну діяльність, але своє життя, свої ігри. Таких дітей потрібно спонукати до рухливості, до пізнавальної діяльності.

Тому процес корекційно-педагогічної роботи з такими дітками повинен носити індивідуалізований характер. Зображення на малюнках повинні мати оптимальні характеристики (величина, яскравість, контраст, колір). Дітям варто давати більше часу на розгляд малюнка, чи предмета, через труднощі сприйняття, координації рухів рук і очей, необхідності тактильного контролю та додаткового обстеження. Чітко давати словесні інструкції щодо виконання тієї чи іншої дії.

Аутизм – хворобливий стан психіки, що характеризується зосередженістю людини на своїх переживаннях і відходом від реального зовнішнього світу. У дітей з аутичними проявами спостерігається порушення соціальної взаємодії і здатності до спілкування, виражена недостатність або повна відсутність потреби в контакті з оточуючими людьми, ігнорування присутності інших дітей та дорослих. Для них є характерним прагнення до

самотності, стереотипно повторювані форми поведінки, специфічний розвиток або повна відсутність мови, манірність, неадекватні реакції, страхи.

Під час проведенні корекційної роботи з аутичною дитиною потрібно створювати спеціальні умови для формування співпраці дитини та дорослого. Щоб сприяти ефективній взаємодії з аутичною дитиною необхідно дотримуватись таких принципів:

- **Привернути до себе увагу дитини, увійти в її поле.**
- **Бути гарним слухачем** – в цьому процесі діти отримують інформацію, та показують співрозмовнику свою зацікавленість. Коли дорослий демонструє розуміння того, що говорить дитина, то тим самим викликає довіру та повагу.
- **Бути активним слухачем** - значить, демонструвати зацікавленість тим, про що говорять діти, навіть тоді, коли важко зрозуміти. Обличчя співрозмовників мають бути на одному рівні, щоб була можливість дивитись один одному в очі. Необхідно показувати свою увагу за допомогою жестів, міміки (кивання головою, посмішка, коментар тощо).
- **Говорити чітко і виразно** – в розмові використовуйте короткі речення з 3-4 слів, за необхідністю можете повторювати ключові слова, які описують дії та об'єкти. В процесі частого спілкування з дитиною необхідно ускладнювати речення, використовувати нові слова, зменшувати кількість повторів.
- **Використовувати ключові слова** – ті, які добре відомі дітям. Описуйте свої дії, нагадуйте слова, які можна використати для опису тих чи інших предметів.
- **Робити паузи** – між реченнями давайте дітям час, щоб осмислити сказане вами.
- **Говорити про те, що відбувається в цей час і в цьому місці** – розмова про минуле чи майбутнє може бентежити малюків і

спілкування може припинитися, тому обговорюйте те, чим вони зайняті в даний момент.

- **Намагатися зрозуміти, що дитина хоче сказати** – з мови дитини аналізуйте окремі звуки, слова, стежте за напрямком погляду, жестами, вказівками. Заохочуйте невербальні намагання дитини спілкуватись із вами.
- **Намагатися менше говорити, не зловживати запитаннями** – під час розмови зроблені вами паузи можуть слугувати для заохочення дитини до висловлення власної думки. Не задавайте запитань, відповіді на які для вас і дитини є очевидними.
- **Описувати дії дитини** – це один з найефективніших педагогічних прийомів. Оскільки коментарі дій дитини розвивають пасивний словник та показують послідовність виконаних дитиною дій, в цей спосіб розвивається побудова послідовності мисленневих операцій у пасивний спосіб.
- **Повторювати дитячі коментарі і запитання** – в такий спосіб можна перевірити, чи правильно ви зрозуміли сказане дитиною.
- **Заохочувати дітей розповідати про улюблені речі та події з їхнього життя** – під час таких розповідей діти вчаться висловлювати власну думку.

Педагоги мають створювати демократичну атмосферу і всіляко сприяти формуванню дружніх відносин в колективів. Усі діти, незалежно від стану їхнього здоров'я повинні мати однакові права й можливості. Також необхідно, щоб усі дітки відчували себе повноправними та цінними членами колективу. Це почуття належності надзвичайно важливе. Потрібно заохочувати дітей до співробітництва й взаємодопомоги. Діти мають зрозуміти, що у всіх є власні інтереси, певні таланти та здібності, що всі можуть бути корисні один одному. Діти з особливими потребами мають не лише отримувати допомогу, а й на давати її іншим.